

Věřím Českému rozhlasu. Věřím tomu, co říkají v Českém **rozhlase** (nebo **rozhlasu**)?

Oba tvary jsou „správné“, odpovídají doporučením v českých gramatikách (viz např. Internetová jazyková příručka). Ale jak se rozhodnout, který tvar použít?

Zde je několik obecných tendencí pro neživotná maskulina (lokál sg.).

- Při lokalizaci, tedy při spojení s prepozicemi *v*, *na*, je častější koncovka **-e**: *na hradě, v jazyce, v rozhlase*. Pokud použijeme prepozici *o*, je častější koncovka **-u**: *mluvíme o hradu, o jazyku, o rozhlasu*.
- Někdy je pomocí koncovky rozlišen dokonce význam: *na východě Evropy – po východu slunce*.
- Koncovka **-e** je obvyklejší na Moravě než v Čechách: *v Zábřehu – v Zábřeze*.

Dubletní tvary hrají významnou roli v současném českém jazyce/jazyku. Dokonce jsou považovány za jakýsi seismograf vývoje české morfologie. Dublety nejsou totiž nikdy zcela synonymní, ale liší se stylisticky, funkčně, někdy dokonce i významově. Významné je jak hledisko stylové, kde se pohybujeme na ose knižnost – neutralnost – hovorovost, tak i úzus, jenž je v neustálém pohybu.

Nejdůležitější tendence, případně rozdíly:

MASKULINA

– dat./lok. sg.: *panu doktoru Josefu Novákovi* (delší koncovka **-ovi** až u posledního substantiva);

- lok. pl. po *k, g, h, ch*: v *balíčcích / v balíčkách* („ženská“ koncovka **-ách** proniká do maskulin, nezpůsobuje totiž změnu koncové souhlásky základu);
- *páni* – koncovka **-i** je velmi progresivní i ve slovech na **-an** (*Pražané / Pražani, občané / občani*) či ve slovech končících na *ta* (*despoté / despoti, husité / husiti, policisté / policisti*). Pozor však na to, že v jistých kontextech by mohla působit depreciativně (*ti naši hokejisti už zase prohráli!*);
- *nezůstal kámen na kameni* – ve frazeologismu je tento tvar vždy, ale v současném úzu je možné i *kamenu, kmenu* apod.;
- *krásní dnové* (stylově příznakové, umělecký styl) – *krásné dny* (neutrální);
- *loket – lokty* (část těla), ale *dva lokte plátna* (stará délková míra).

FEMININA

Největší kolísání je u feminin končících na konsonant. Poměrně pevná jsou abstrakta na **-ost** (*hloupost – hlouposti, hloupostí, hloupostem, hloupostech, hloupostmi*), jinde jsou však možné dublety: *lod' (lodě / lodi, loděmi / lodmi), pěst (pěstem / pěstím, pěstech / pěstích)*.

NEUTRA

Podobně jako maskulina končící na konsonant *k, g, h, ch* mají i neutra s tímto konsonantem v základu dubletní tvary: *ve střediskách / střediscích, o jablkách / jablcích*, koncovka **-ách** (z feminin) je dokonce obvyklejší (v *městečkách, na kolečkách*).

1 Uvažujte, který z dubletních tvarů je vhodnější v daném typu textu.

Mluvili o profesoru / profesorovi Dvořákovi.

Občané / občani České republiky mají právo zúčastnit se voleb.

Žurnalisté / žurnalisti by měli být vždy objektivní.

Asketi / asketové jsou lidé, kteří se snaží oprostit od pozemských radostí.

Bacha, lobisti / lobisté mohou být nebezpeční!

Cyklisté / cyklisti jsou povinni jezdit po vyznačených cyklostezkách.

Na cestách po Středomoří si zamilovala francouzskou kuchyň / kuchyni.